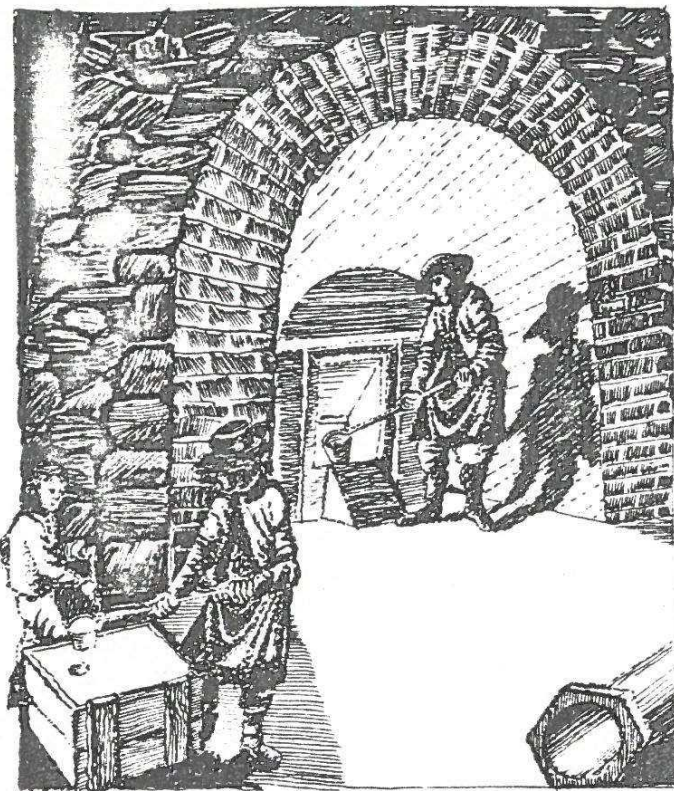

ZPRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ

3

1976

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující
instituce vydává Technické muzeum v Brně.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Větrný mlýn v Kuželově

V letních měsících tohoto roku pokračovaly práce na rekonstrukci větrného mlýna v Kuželově úpravami exteriéru i mechanismů uvnitř mlýna. Hlavní důraz byl kladen především na dokončování hnacích mechanismů a drobné úpravy mlecího složení. Byla opravena brzda palečného kola, která nyní funguje tak, že, jak se později ukázalo, umožňuje zastavit pohon i za velmi silného větru a udržet mlýn v klidu. Byl vycentrován mlýnský kámen - běhoun, utěsněna a vystředěna vertikální hřídel - železí, provedeno axiální zajištění pastorku a vačky na svislé hnací hřídeli, upevněny zuby ve věnci spodního hnacího kola, upraveno dno moučnice a provedeny další drobné rekonstrukce.

Rekonstrukční práce se, až na menší dokončovací úpravy, blíží svému závěru. Současný stav mechanické části mlýna umožnil dosáhnout kvalitativní změny v obnově této technické památky. Dne 9.9.1976 byl větrný mlýn poprvé uveden do chodu silou větru, který dosahoval průměrné rychlosti 12 až 15 m/s; v určitých okamžicích se jeho nárazy blížily síle vichřice. Během asi 3hodinového chodu byly odstraňovány menší nedostatky, které se projevíly teprve až při funkci mlýnských mechanismů.

Podruhé byl mlýn spuštěn 27.9.1976 a běžel nepřetržitě 7 hodin. Během této doby se neobjevily žádné větší závady, všechny mechanismy pracovaly naprosto spolehlivě. Zkušenosti ukázaly, že funkční zkoušky mlýna jsou nezbytnou součástí renovačních prací a bezchybného ukázkového provozu po zpřístupnění památky návštěvníkům.

Již tento krátký chod mlýna potvrzuje všeobecně známou skutečnost, že nejlepší podmínkou zachování technické památky je nutnost udržovat ji v plně provozuschopném stavu.

Brdíčkův mlýn v Hamrech nad Sázavou ve správě TM

Dne 25.3.1976 byla uzavřena mezi dosavadní majitelkou Jindřiškou Brdíčkovou a Technickým muzeem v Brně kupní smlouva, podle které Technické muzeum Brno přebralo do svého vlastnictví v obci Hamry nad Sázavou, katastrální území Najdek, bývalý mlýn č.p. 222, st.p. 72 o výměře 8,71 arů s přílehlými dvěma zahradami č.p. 552 o výměře 1,95 arů a č.p. 563 o výměře 5,3 arů a náhonu č.p. 634 o výměře 632 arů.

Pracovníci muzea se zúčastnili během léta několika brigád na tomto objektu, při kterých se věnovali hlavně úklidu a čišťení prostorů, jako přípravy k zahájení prací pro rekonstrukci a zpřístupnění této vzácné technické a kulturní památky veřejnosti. Jako nejnaléhavější se jeví úprava střech přílehlých hospodářských přístřešků a prostorů kolem vodního kola, kde provedení výměny vadných dřevěných součástí přislíbilo provést Okresní výstavbové bytové družstvo ve Žďáře n. Sázavou.

V rámci socialistických závazků provádějí pracovníci Technického muzea zaměření stávajícího stavu, na základě kterého bude možno provést potřebnou dokumentaci pro rekonstrukci a využití památky k obohacení turistické stezky, vedoucí zdejší přírodní rezervací.

Pro zpracování dokumentace uzavřelo Technické muzeum Brno dohodu s Druposem Brno, pracoviště Žďár n. Sázavou, s jehož zástupci byla provedena prohlídka objektu a dohodnut způsob rekonstrukce. Za tím účelem připravujeme dle vzájemné dohody projektový úkol a námět na zřízení expozice.

Předběžně jsme vypracovali projekt na výměnu krovu a zastřešení přístřešku a požádali OV MěstNV o vydání roz-

hodnutí o přípustnosti stavby. Na základě naší žádosti provedl OV MěstNV komisionelní řízení a na základě kladného výsledku tohoto řízení vydal rozhodnutí o přípustnosti stavby.

Okresní výstavbové bytové družstvo ve Žďáru n.Sázavou souhlasilo s dodanými doklady a práci převzalo s příslibem dokončení do konce tohoto roku. Tato skutečnost vnáší příznivé vyjasnění situace pro zpracování harmonogramu dalšího postupu rekonstrukce.

Technická památka v Černotíně u Hranic

Na vyzvání KS SPPOP v Ostravě a ředitelství Cementáren v Hranicích navštívil pracovník TM v Brně vápenky v Černotíně u Hranic, aby posoudil na místě samém objekt a podal reference vedení ústavu o vhodnosti záměru vytvoření z objektu technickou památku.

Tradice výroby vápna na hranicku sahá do 15. století a využívá místních zdrojů devonských vápenců. Na lokalitě samé existovaly a postupně byly v provozu celkem čtyři samostatné výrobní celky, z nichž jsou dnes zachovány pouze dva. Nejstarší tzv. selská pec, vybudovaná někdy kolem pol. 19. století přímo v prostoru lomu, beze stopy zanikla. Další šachtová pec s polygonální základnou je zachována pouze v torzovitém stavu do výšky asi 6 m. Dvojice šachtových pecí, které byly v provozu s přestávkami až do poválečných let, jsou dobře uchovány i s přístavěnou budovou. Nejzajímavějším a také nejdůležitějším objektem areálu je beze sporu Hofmannova kruhová vápenka, která je od roku 1871 dodnes v provozu. Její obsluha je však velmi namáhavá a pro pracovníky fyzicky značně náročná. Z těchto důvodů má být výroba v ní ještě letos zastavena a převedena do nedalekých Hranic.

Areál leží v blízkosti Lázní Teplic při státní silnici Hranice - Valašské Meziříčí v údolí řeky Bečvy, na níž se má blízko nad vápenkami budovat rekreační vodní nádrž. Společenská aktivace areálu dokládající tradiční místní výrobu je tedy v tomto případě evidentní. Při značném zájmu dosavadního uživatele - Cementáren v Hranicích a orgánů lidosprávy bude jistě nalezeno vhodné řešení pro zachování a prezentaci tohoto výrobního objektu i jeho okolí.

V Ý S T A V Y A E X P O Z I C E

Výstava BULHARSKÁ ARCHITEKTURA

Dne 10. srpna byla v TM v Brně ve spolupráci s Polytechnickým muzeem v Sofii zahájena výstava "Bulharská architektura", kterou instalovali odborní pracovníci výše uvedeného muzea. Výstava poskytla návštěvníkům přehled o historii bulharské architektury a o jejích současných změnách.

Zahájení výstavy byl přítomen ředitel Polytechnického muzea ing. Alexander Valčev a autoři výstavy.

Výstava trvala do 12. září.

Výstava RYCHLÁ KOLA - HISTORICKÉ MOTOCYKLY

Dne 16. srpna byla zahájena ve spolupráci s ZO Veteran clubu Svazarmu Pardubice a při příležitosti konání mistrovství světa motocyklů Grand Prix výstava pod názvem "Rychlá kola - Historické motocykly".

Výstava měla mimořádný úspěch nejen u brněnské veřejnosti, ale i u všech návštěvníků Grand Prix, hlavně motoristické veřejnosti našich sousedů z Německé demokratické republiky.

Výstava byla otevřena do 5. září.

Výstava VZNIK A VÝVOJ FOTOGRAFIE

Dne 27. září byla v našem muzeu zahájena ve spolupráci s Technickým muzeem v Drážďanech výstava "Vznik a vývoj fotografie". Výstavu připravili pracovníci drážďanského muzea ke 150. výročí vzniku fotografie. Autorkou libreta a

scénáře je Dipl. Ing. Irena Ludewigová. Na výstavě je shromážděno na 100 trojrozměrných exponátů a řada fotografií, znázorňujících historii fotografie a fotografování od prvních počátků až do současnosti.

Výstava bude v Technickém muzeu v Brně otevřena do března příštího roku.

Výstava OD KUŠE KE KULOVNICI v Sofii

Dne 23. srpna byla v čs. kulturním středisku v Sofii otevřena výstava Technického muzea v Brně nazvaná "Od kuše ke kulovnici", která zde měla svoji premiéru. Výstava seznamovala návštěvníky s vývojem loveckých zbraní a jejich výrobou v Československu.

Výstava byla otevřena do 5. září a s jejími reprisami se počítá v Československu.

Stálé expozice Technického muzea

VODNÍ ENERGETIKA

PARNÍ ENERGETIKA

MECHANICKÁ HUDBA 19. STOLETÍ

KOVÁŘSTVÍ (v Těšanech)

PANORAMA, stereoskopické promítání barevných diapozitivů, uvedla ve III. čtvrtletí celkem 4 programy.

SBÍRKOTVORNÁ ČINNOST

V srpnu tohoto roku převzal náš ústav od bývalé letecké katedry VAAZ v Brně 6 leteckých motorů různých typů. Některé z nich jsou zajímavými konstrukčními výtvoři. K nim patří především Junkersův typ Jumo 205, pracující na Dieslově principu s protiběžnými písty. Spolu se vznětovým motorem brněnské Zbrojovky ZOD 260, který je již ve sbírkách našeho ústavu, tvoří zajímavý doklad o konstrukčních snahách ve vývoji leteckých motorů předválečného období.

Ostatní jednotky reprezentují vzory lehkých leteckých vzduchem chlazených invertních čtyřválců (Hirth, Minor 4), které vyráběl čs. letecký průmysl i v poválečném období ve velkých sériích. Z nich byly později vyvinuty znamenité pohonné jednotky s přímým vstřikem paliva, M-332 a M-337, pohánějící naše lehké dopravní a sportovní letouny, a znamenající také podstatnou část československého průmyslového exportu. Ještě dnes, téměř 20 roků po zastavení jejich výroby, jsou tyto motory vyhledávány v zahraničí pro pohon různých lehkých typů letadel a tzv. "homebuiltů", což jistě svědčí o jejich kvalitách.

Motory byly předány muzeu v částečných řezech, dovolujících názorně demonstrovat jejich funkci. Po jejich úpravě a renovaci budou tvořit mj. i součást připravované stálé expozice letecké techniky v našem ústavu.

Koncem srpna 1976 dostalo naše technické muzeum z Prahy motorový tramvajový vůz typu Škoda, č. 99, který byl z Brna přepraven do Prahy v roce 1970 pro natáčení filmu, jehož děj se odehrával v Německu v době 2. světové války.

Vůz byl po celou dobu uskladněn v podnikovém muzeu Dopravních podniků hl.m. Prahy a skříň vozu je proto ve

velmi dobrém stavu. Vůz má však vadný jeden trakční motor, který bude nutné vyměnit.

Vůz bude upraven jako služební vůz Technického muzea. Elektrická výzbroj bude doplněna některými prvky z vozů MT 4 a T3 - vůz 99 dostane akumulátorovou baterii, s obvodem nabíjení, nové ukazatele směru, dva reflektory, výstražné majáčky aj. Vůz je po přestavbě z 60. let jednosměrný a bude nutné ho časem zdvojsměrnit, což si vyžádá namontování druhého kontroleru a rekonstrukci kabeláže.

Sbírky měřicí, regulační, výpočetní a sdělovací techniky

byly v tomto čtvrtletí doplněny o soubor více než padesáti přístrojů a zařízení z vyřazeného technického materiálu Vojenské akademie A. Zápotockého v Brně. Mezi získanými předměty převládají elektrické a elektronické laboratorní měřicí přístroje tuzemské i zahraniční výroby, několik typů RC generátorů značky Tesla a stavební prvky pro telemechaniku a výpočetní techniku různých československých výrobců. Dále byla získána úplná souprava průmyslové televize naší výroby, dva poměrně vzácné optické projektory, elektromechanické zapisovače a další přístroje obdobného charakteru. Většina předmětů je ve velmi dobrém technickém stavu.

Pro kolekci sbírek mechanických hudebních nástrojů byl získán vzácný hudební automatofon zhotovený bývalou firmou Antonín Hlaváček zabývající se výrobou harmonik. Konstrukce hracího stroje je založena na použití průrazných jazýčků, které jsou typickým prvkem znějící části všech druhů harmonik. Pohon i propojení ovládacích částí mechanismu je obdobné, jako u nástrojů úderových. Hudební záznam je vytvořen perforací v papírovém pásu odvíjejícím se při provozu z jedné cívky na druhou.